

FORMA FRAMTIDEN

DEL 1: **STRATEGI**

Region Dalarnas strategi för Kulturella och kreativa näringar i Dalarna 2022–2027

FORMA FRAMTIDEN

DEL 1: **STRATEGI**

Region Dalarnas strategi för Kulturella och kreativa näringar
i Dalarna 2022–2027

Region Dalarna, Kultur och bildning

Forma framtiden Del 1: Strategi

Region Dalarnas strategi för Kulturella och kreativa näringar
i Dalarna 2022–2027

*Foto: Henrik Hansson, Syda Produktions Mostphotos.com,
Film i Dalarna, Lars Antonsson, Kattis Karlsson Hofvander,
Hossein Salmanzadeh, Ann-Louise Rönestål Ek*

Diarienummer: KBN 2022/88

ISBN: 978-91-987877-1-9

INNEHÅLL

Förord	6
Bakgrund	7
Koppling till den regionala utvecklingsstrategin	7
Vision	9
Övergripande mål	9
Mål	9
Definition Kulturella och kreativa näringar	11
Branscher och yrken som ingår i den svenska definitionen av KKN	12
Grund för strategi för KKN	14
Aspekter av KKN-sektorns bidrag, möjligheter och behov för att uppfylla målen i Dalastrategin	16
Att skapa förutsättningar för KKN	19
Framtidsscenario – KKN i Dalarna 2027	20

Detta är del 1, kortversionen av Region Dalarnas strategi för Kulturella och kreativa näringar i Dalarna 2022–2027. Del 1 kompletteras med del 2 Fördjupning, del 3 Fallstudier och del 4 Handlingsplan.

FÖRORD

Regionfullmäktige uppdrar åt Kultur- och bildningsnämnden att ta fram en strategi för kulturella näringar.

Protokoll §42/2019

Denna strategi är den första som Region Dalarna tar fram med fokus på Kulturella och kreativa näringar (KKN).

Det är dock inte det första arbetet som Region Dalarna gör rörande KKN. Region Dalarna har arbetat uttalat med området sedan 2008. När denna strategi skrivs är det Kultur och bildningsförvaltningen på Region Dalarna som har det övergripande ansvaret för KKN.

En regional strategi för ett område behöver det ha ett regionalt värde och potential för utveckling.

Att nu formulera en strategi i Dalarna visar på att det finns en tydlig vilja från Region Dalarna att intensifiera arbetet med att utveckla dessa näringar med mål att få en stark och livskraftig KKN.

I denna strategi för KKN synliggörs sektorns utmaningar, villkor och behov för att denna ska nå hållbarhet.

Strategin är framtagen för att beskriva sektorns definierade behov och utifrån dessa forma insatser så att KKN i Dalarna blir en stark och hållbar sektor, till gagn för företagarna, samhällsekonomin, medborgarna och kulturen i Dalarna.

Tidsperioden för KKN strategin är 2022–2027, vilket korrelerar med EU:s nuvarande programperiod. Strategin följs upp årligen.

Strategin för Kulturella och kreativa näringar är Region Dalarnas dokument.

BAKGRUND

Arbetet för att främja KKN har pågått sedan 1990-talet inom såväl Sverige, EU som globalt.

Kulturella och kreativa näringar (KKN) beskrivs som en motor för tillväxt och som en växande näring i svensk och internationell näringslivspolitik. KKN:s bidrag till svensk BNP har under lång tid legat stadigt på cirka tre procent. (Pandemiåren 2020/2021 borträknade, då pandemin slog hårt mot dessa näringar).

130 000 av Sveriges 1,2 miljoner företag är inom KKN, vilket innebär att mer än vart tionde företag i Sverige är ett sådant företag. Antalet KKN företag i Sverige steg mellan åren 2010 och 2017 med cirka 15 000 stycken. För Dalarna var ökningen under samma period 247 företag. År 2017 fanns totalt 2458 KKN företag i Dalarna.

KKN sektorn är en bransch med stort företagande, ett företagande som enligt prognoser växer ytterligare. Och som behöver ha rätt stöd för att växa och utvecklas hållbart.

KOPPLING TILL DEN REGIONALA UTVECKLINGSSTRATEGIN

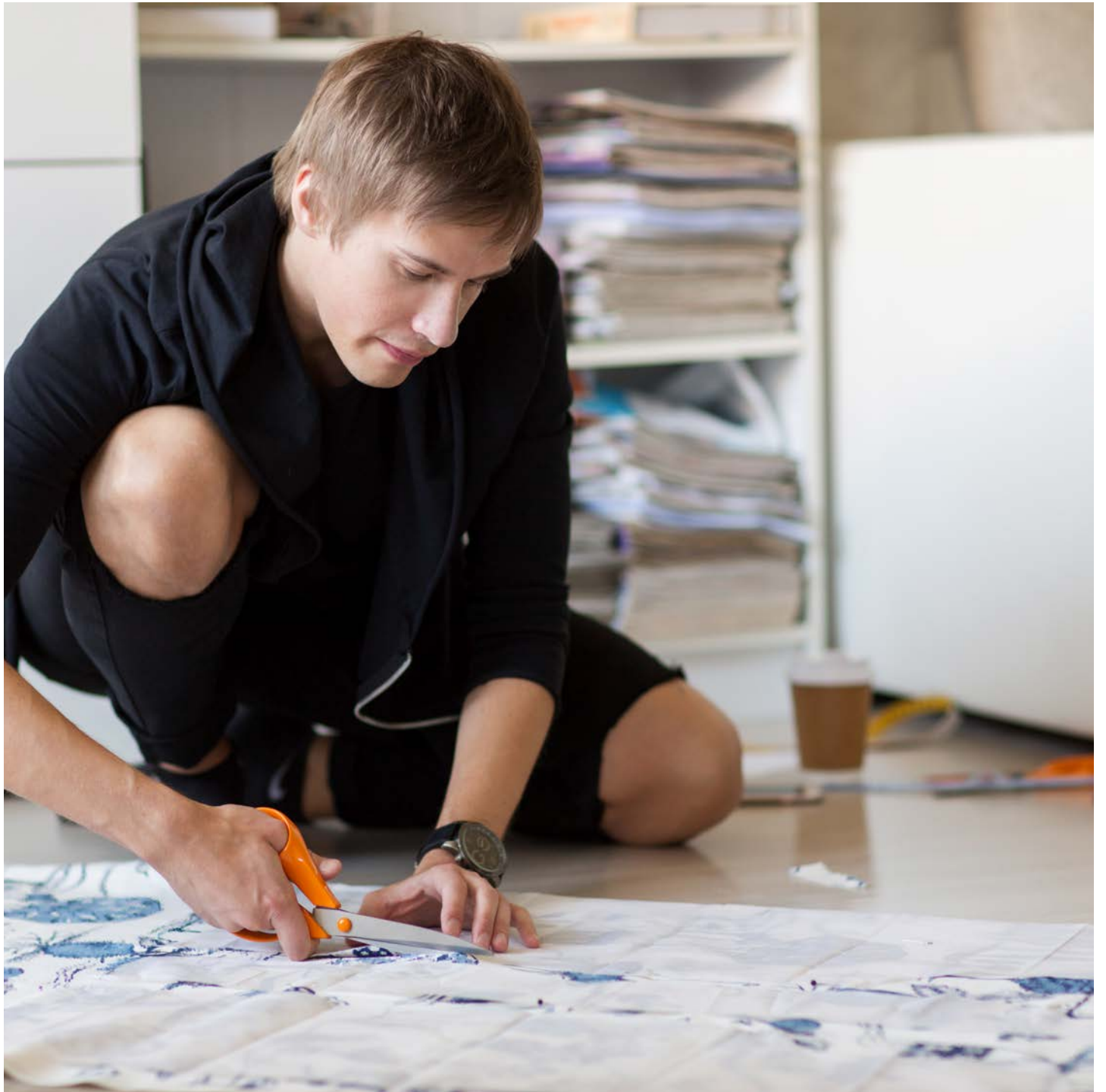
I juni 2021 beslutade Dalarnas Regionfullmäktige att anta Dalastrategin 2030 som ny utvecklingsstrategi för Dalarna.

I Dalastrategin 2030 är det övergripande målet ”ett hållbart Dalarna med utvecklingskraft i alla delar av länet.”

Denna strategi för KKN är en delstrategi till Dalastrategin som fokuserar på sektorn och hur den kan vara en del i till att målen i Dalastrategin uppfylls:

- ett konkurrenskraftigt Dalarna
- ett sammanhållet Dalarna
- ett klimatsmart Dalarna

I Dalastrategin lyfts kultur på flera ställen bland annat som faktor för attraktivitet, goda livsmiljöer, hälsa och som en del i ett välfungerande samhälle. KKN beskrivs som ”ett betydande område i skärningspunkten mellan kultur och näringsliv”.

VISION

Dalarna är känt för en KKN-sektor i framkant där spänningen mellan tradition och förnyelse formar framtiden.

ÖVERGRIPANDE MÅL

I Dalarna är det enkelt att vara verksam inom KKN.

MÅL

STRATEGIN SKA:

- Skapa förutsättningar för kulturella och kreativa näringar (KKN) att bidra till att målen i Dalarnas Regionala Utvecklingsstrategi uppnås.
- Peka ut hur näringarna ska stöttas samt hur olika politikområden och beslutsfattare på olika nivåer behöver samverka för att nå önskade mål.
- Utgöra ett viktigt dokument som underlag till ansökningar såväl nationellt som EU.
- Skapa en brygga mellan olika områden som berörs av KKN och bidra till att öka förståelsen för sektorn och dess bidrag till samhällsutveckling.

DÄRFÖR VILL REGION DALARNA:

- Öka och sprida kunskapen om KKN och därmed synliggöra hur sektorn kan bidra till miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet.
- Stärka KKN genom stödfunktioner med förståelse och kunskap, om sektorns särskilda villkor, affärslogik och produktionsförhållanden, innovation, nätverk och finansiering.
- Inkludera KKN I regionens satsning på Smart specialisering samt forsknings- och utvecklingsarbeten så att kunskap och kompetenser inom KKN tas tillvara.
- Skapa samverkan och utvecklingskraft med hållbarhet som utgångspunkt mellan olika förvaltnings- och politikområden, särskilt inom kultur, näringsliv, akademi, och civilsamhälle, mellan stad och land, mellan region och stat, samt inom och mellan branscher.
- Hålla armlängds avstånd till kulturens kärna. Begreppet som är vedertaget inom kultur-sektorn säkerställer utövarens frihet gällande sitt alster, vilket innebär att tjänstemän och beslutsfattare inte styr innehåll eller uttryck. Kort sagt: kulturens former, traditioner, uttryck och frihet respekteras.

DEFINITION

KULTURELLA OCH KREATIVA NÄRINGAR

KKN är ett samlingsbegrepp för företag och verksamheter med grund i kultur och upplevelser. Begreppet myntades i Storbritannien under 1990-talet.

Så här beskriver Tillväxtverket de kulturella och kreativa näringarna:

”Kulturella och kreativa näringar består av företag med kulturskapande eller andra kreativa processer som sin affärsidé eller som sin råvara. Företaget kan skapa inom ett eller flera kulturuttryck: Arkitektur, slöjd, film dataspel och så vidare. Det kan vara ett företag som levererar tjänster inom design, marknadskommunikation eller media och grundar leveransen på kulturell kompetens. Det kan också vara företag som bygger vidare på andras skapande, till exempel genom att erbjuda lösningar för distribution och handel. Det kulturella och kreativa företaget kan således vara ett litet musikkooperativ lika väl som det kan vara Spotify, det kan vara en författare med enskild firma lika väl som det kan vara Storytel.”

Dalarnas strategi för KKN innefattar branscherna i den nationella standard från 2016 som tagits fram i samverkan mellan

fem myndigheter: Tillväxtverket, Statens Kulturråd, Myndigheten för kulturanalys, Tillväxtanalys och SCB.

Till sektorn hör förutom det som brukar kallas för ”kulturens kärna”, även stödtjänster till denna, vilket innefattar exempelvis agenter, utgivare, distributörer, tekniker, arrangörer etc.

KKN definitionen utgår både från koder inom SNI (Svensk näringsindelning) och SSYK (Standard för svensk yrkesklassificering).

SNI koder är ett trubbigt instrument då vissa branscher som har klar tillhörighet inom KKN blir osynliga eftersom de inte har egna koder, vilket exempelvis gäller området slöjd och hantverk. Slöjd och hantverk är självklara och viktiga delar inom Dalarnas KKN och inkluderas även om området inte uttrycks explicit i näringslivsindelningen.

Branschområdena besöksnäring, måltid och upplevelsebaserat lärande är andra sektorer med bäring på KKN, men som saknas i den nationella definitionen. Dessa områden och även andra som berör KKN har man valt att inte ta med då branscherna är breda och det är svårt att urskilja vad som hör till KKN och vad som inte är att betrakta som tillhörande denna sektor.

BRANSCHER OCH YRKEN SOM INGÅR I DEN SVENSKA DEFINITIONEN AV KKN

BRANSCHER OCH DELBRANSCHER SOM INGÅR I KKN

Arkitektur: arkitektur

Audiovisuellt: audiovisuella lagringsmedier,
dataspel, film och TV, radio

Bild och form: konst, design, foto

Kulturarv: arkiv, museer, historiska och
arkeologiska platser

Litteratur och press: press, litteratur, bibliotek

Litterärt och konstnärligt skapande: litterärt och
konstnärligt skapande

Mode: mode

Reklam: reklam

Scenkonst: musik, kulturutbildning, scenkonst

*Definitionen framtagen gemensamt av
Kulturrådet, Myndigheten för Kulturanalys,
Myndigheten för Tillväxtanalys, SCB, och
Tillväxtverket.*

Definitionen har stor samstämmighet inom EU

YRKEN INOM KREATIVA NÄRINGAR

Arkitekter, arkivarier, arkivassistenter

bibliotekarier, biblioteksassistenter,

bildkonstnärer, bild- och sändningstekniker

dansare, designer inom spel och digitala
medier, dekoratörer

fin-, inrednings- och möbelsnickare,

formgivare, fotografer, författare

grafiska formgivare, guider och reseledare,
guld- och silversmeder

industridesigner, informations-, kommunikations-
och PR-chefer, inredare, inspicienter och scriptor
journalister

konsthantverkare, kompositörer, koreografer

landskapsarkitekter, ljus-, ljud och scentekniker
museiintendenter, musiker, musikinstrument-
makare

planeringsarkitekter, producenter av film, teater
regissörer av film, teater

scenografer, skådespelare, sångare

utvecklare inom spel och digitala media

översättare, tolkar och lingvister, övriga

designers, övriga förmedlare, övriga yrken inom
kultur och underhållning

GRUND FÖR STRATEGI FÖR KKN

KKN har som beskrivits sin plats i den regionala utvecklingsstrategin Dalastrategin. Man kan då fråga sig om det behövs en särskild strategi för de kulturella och kreativa näringarna.

Svaret på den frågan är ja, ett svar som utgår från två aspekter:

1. KKN är ett tämligen nytt område sett ur näringslivsperspektiv

Det var först i början av 2000-talet som det etablerades på riktigt i Sverige. När ett nytt område ska införlivas i gängse arbete så behövs särskilda insatser göras, där en strategi är verktyg. Som exempel kan nämnas besöksnäringen i Dalarna som gått från att vara ett ganska osynligt och heterogent näringsliv till att nu tillhöra en av länets basnäringar. En utveckling som är resultat av fokuserade satsningar på branschutveckling.

2. KKN-sektorns särskilda villkor

Det är numera ett vedertaget faktum att dessa näringar, med bäring både på kultur och näringsliv har särskilda villkor som måste tas i beaktande om man önskar utveckla KKN-branscherna. Studier kring entreprenörskap och företagande inom området visar samstämmigt att KKN-branscherna i varierande grad har särskilda villkor, både gällande faktiska regelverk och bemötande.

Immateriell rätt, momsattser, bristen på tillgång till finansiering i form av lån, är några exempel på de särskilda villkoren.

ASPEKTER AV KKN-SEKTORNS BIDRAG, MÖJLIGHETER OCH BEHOV FÖR ATT UPPFYLLA MÅLEN I DALASTRATEGIN

Stort företagande: Kulturella och kreativa näringar är viktiga för sysselsättning och företagande, mer än var tionde företag i Sverige är inom KKN. Förutom de ekonomiska effekterna som sektorn direkt skapar så är dess bidrag till omgivande samhälle en viktig faktor, bland annat skapas attraktivitet och sammanhållning långt utanför den egna verksamheten.

Resiliens: Eftersom sektorn består av många små företag, där organisationsformen enskild firma dominerar, så beskrivs den som resiliënt; det finns en snabb omställningsbarhet vid förändringar. Produktionsförhållanden är ofta icke-stationära och nätverksbaserade.

Miljöpåverkan: Produkterna har överlag liten negativ påverkan på miljön och kulturkonsumtion är en del av omställningen till Hållbar konsumtion. KKN bidrar till social hållbarhet; kultur är ett av samhällets kitt som bidrar till möten och platsutveckling. Landsbygden har stor potential och studier visar att utveckling inom sektorn sker i hela Sverige, både i tätort och glesbygd.

Digitalisering: Branschen var tidigt ute att bli digital. För vissa verksamheter, som exempelvis dataspel, har digitaliteten varit en förutsättning, för andra har det betytt vidgad marknad och nya målgrupper. Digital infrastruktur är en förutsättning för branschens utveckling.

Stödstrukturer: Studier visar att av dem som startar företag inom KKN så är det endast ett fåtal som har kontakt med någon företagsfrämjande aktör företagsstart. Det finns också dem som bemötts med oförståelse och inte fått rätt stöd av företagsfrämjare.

Kunskap inom både kultur- och näringslivspolitik och om sektorns affärslogik är en bra utgångspunkt om man vill främja och utveckla KKN.

Dalapop, som är en verksamhet inom Musik i Dalarna, är ett exempel på en väl fungerande stödstruktur i Dalarna för musikområdet.

Civilsamhället- Föreningsdriven KKN: Det finns kulturföreningar som till en del är affärsdrivande. Föreningar utgör cirka fem procent

av verksamheterna inom KKN. Föreningarna har inte tillgång till stöd från företagsfrämjande aktörer. Med möjlighet till stöd skulle föreningarnas affärsverksamhet kunna bli mer hållbar och växa.

Estetiska ämnen i skola som förutsättning för kreativ utveckling Många av dessa företag grundar sig på konstnärlig verksamhet och har kultur och hantverk som ursprung och kärna. Därför är det viktigt att värna det konstnärliga och kreativa skapandet. Barn och unga bör tidigt ges möjlighet att möta dessa områden.

Kompetensbehov – bristyrken: Behovet av utbildningar och arbetskraft inom vissa sektorer har ökat. Exempelvis är bristen på filmarbetare en hämsko för filmens utveckling. I spåren av pandemin uppger branschföreträdare att det föreligger risk för kompetensstapp inom yrken som producent, tekniker, projektledare etc. En del verksamma inom dessa yrkeskategorier sökte sig till andra arbetsgivare då pandemins omöjliggjorde publika arrangemang och risken finns att de inte återvänder till KKN-området. Utbildningar inom KKN i Dalarna ska tas

tillvara och utvecklas. En KKN-sektor i framkant i Dalarna med högre utbildningar inom kreativa yrken ger fler studerande i Dalarna både från länet och från övriga Sverige och världen. En KKN-sektor i framkant skapar möjligheter att behålla de kreativt utbildade i Dalarna.

Hög utbildningsgrad: Utbildningsgraden inom KKN är hög. Siffror för Dalarna visar att år 2016 hade 43 procent av förvärvsarbetande inom KKN eftergymnasial utbildning. 2010 låg siffran på 36 procent.

Nationell färdplan för KKN

Regeringen har under 2021 inlett ett arbete som ska leda till en färdplan för KKN. Ett starkt statligt intresse och riktning för KKN är ett stöd i det regionala arbetet.

EU:s programperiod för 2021–2027: I EU:s nya programperiod för 2021–2027 har kultur och KKN fått större utrymme och utökad budget, mot tidigare perioder. Det finns stora möjligheter att inom olika EU program ha KKN som fokus eller som delområde.

ATT SKAPA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR KKN

Som tidigare beskrivit så bidrar KKN förtjänstfullt till både samhällsekonomi och utveckling. Det finns dock en del svårigheter med att vara företagare inom sektorn:

- Det flesta företag är små med låg omsättning.
- Soloföretagandet är utbrett vilket kan skapa ensamarbete.
- Många företag är arbetsintensiva och har svårt att skala upp verksamhet.
- Många företagare möter svårigheter att få tillgång till finansiering vilket delvis beror på att immateriella tillgångars värde är svåra att mäta.
- Kunskapen om KKN-sektorns särskilda villkor och affärslogik är ofta låg inom befintliga stödsystem.
- Företag inom sektorn osynliggörs ibland inom befintliga stödstrukturer då de kallas för ”livsstilsföretag”, ”passionsdrivet företag” eller inkluderas bland andra

närings inom begreppet ”växande näring”. Det är viktigt att begreppet ”KKN – Kulturella och kreativa näringar” används gällande sektorn.

- I näringslivsstatistik har KKN-området olika benämningar, KKN kan till exempel återfinnas inom Kultur, fritid och nöje, eller inom Kulturella och personliga tjänster. Detta medför otydlighet och svårigheter att få fram jämförande underlag.

Företagarnas behov:

I egna och externa studier samt i fokusgrupper med verksamma inom KKN som genomförts i samband med denna strategis framtagande, återkommer följande behov:

- finansiering
- nätverk inom och utanför branschen
- försäljningskanaler
- affärskunskap
- branschutveckling
- produktionsplatser.

Insatser som svarar upp mot behoven är en viktig del av strategin.

FRAMTIDSSCENARIO – KKN I DALARNA 2027

Om strategin uppfylls kan detta bli verklighet

Genom ett medvetet arbete mot strategins mål är Dalarna ett län där det är enkelt att vara verksam inom KKN.

Sektorn är erkänd som viktig för länets utveckling, företagen har blivit fler och de har ökad hållbarhet.

Samarbeten och hållbara innovationer mellan KKN och annat näringsliv äger rum.

Verksamheter utanför KKN efterfrågar dessa tjänster och söker samarbeten, särskilt inom hållbar utveckling där sektorn är en stor förebild. KKN har bidragit till platsutveckling och skapat trivsammare samhällen med högre sammanhållning.

Statistik om KKN tas fram kontinuerligt och sprids.

Dalarna deltar i flera EU finansierade projekt där KKN står i fokus.

Den som driver eller vill starta företag inom KKN vet vart de ska vända sig för att få stöd och rådgivning. De blir väl bemötta av personer som har specialkompetens inom dessa företagares område. Det finns tillgång till finansiering och inom området företagsstöd har det tagits fram särskilda stöd för KKN. Även föreningsdrivet KKN har möjlighet till företagsstöd.

Det finns flera nätverk och resurscentra för KKN-branscherna; mötesplatser, kreativa miljöer och innovationsarenor där spontana och informella möten sker mellan människor och organisationer, mellan forskning, utbildning och näringsliv och offentliga aktörer. Platser där det är fritt att testa, experimentera och samverka i en tillåtande miljö.

Området KKN beforskas och har en särskild plats i Högskolan Dalarnas arbete.

Samverkan mellan offentlig sektor, akademi, näringsliv och civilsamhälle är en självklarhet som bidrar till hållbar utveckling.

Länet är känt i Sverige för att vara i framkant för dessa näringar, därför sker inflyttning av verksamma inom KKN, såväl från övriga Sverige och även från andra delar av världen.

Utbildningar inom KKN-branschernas områden har stärkts och blivit flera i länet.

Dalarna är förebild i Sverige och EU för arbetet med kulturella och kreativa näringar.

I arbetet med strategin har enkäter samt djupintervjuer gjorts med kulturskapare, regionala kulturinstitutioner, företagsfrämjare och näringslivsutvecklare på kommunal och regional nivå. Omvärldsbevakning i Sverige, EU och globalt har bidragit med kunskap till strategin.

Arbetsgrupp:

Theresia Holmstedt Jensen, Kultur och bildning, Region Dalarna
Emelie Lilja, Bild och form, Region Dalarna
Krisztina Bojtar, Kultur och bildning, Region Dalarna
Kattis Karlsson Hofvander, Dalarnas Hemslöjdsförbund
Anna Torsgården, Dalarna Science Park
Mikael Källman, Regional utvecklingsförvaltning, Region Dalarna
Monika Jönsson, Sätergläntan

Region Dalarna – Kultur och bildning, Box 712, 791 29 Falun
Besöksadress: Myntgatan 2, Falun
www.regiondalarna.se